

יובל לקיבוץ חוצור

1946-1996

על התל - חגיגי

תוכן העניינים

יובל הקיבוץ	.1 על-התל תשנ"ז -
בני רוזנברג	.2 צבע טרי (שיר) -
מיה	.3 חג הקיבוץ -
תמר ברנר	.4 ראש השנה -
צבי בר-אמוץ	.5 אלול חודש הסליחות -
ניצה נדיל	.6 מה את/ה אוהב/ת? -
גרי	.7 מיומנו של מזכיר -
אנדה הראל-דגן	.8 חג יובל לקיבוץ (שיר) -
רחל מכבי	.9 משוט בחצר -
חיה טל	.10 החתן והנחש - סיפור עם אתיופי -
גדעון אייזן	.11 מילים שנס ליחן -
זאב, דב, בני	.12 באמנות - תערוכות -
טובה נחתומי	.13 דברים שנאמרו בערב שכבות -
שושנה אטקין	.14 מצבת האוכלוסין - ערה"ש תשנ"ז

מן הארכיון

שרה אשל (חוברת הדיס)	.1 רוח חדשה, רוח אחרת -
(רשימות לספר הקיבוץ)	.2 על השנתיים הראשונות של קיבוץ א"י ג' בראשל"צ
דן צירקין (קטעים מתוך רשימות לספר הקיבוץ)	.3 בימים הרחוקים ההם -
	.4 מעשה בשם.
צבי בר-אמוץ (קטעים)	.5 מיומנו של מוכתר -
מוני אלמוג (קטעים)	.6 מכתבים מחצור - יוני 1948
(קטעים מתוך "אנחנו ושכנינו")	.7 הכפרים הערבים
רחל סלע (קטעי מכתב מתוך "תל-הרוחות" - ערך:אפרים הררי)	.8 השיבה לחצור -
צבי אטקין, סשה ארגוב	.9 חג בר-המצוה של הקיבוץ - 1950

לקראת ראש השנה וחג היובל לקיבוץ, אנחנו מוציאים חוברת "על-התל" חגיגית ואחרת מכל קודמותיה.

בחוברת זו, יחדנו מקום לתחומי היצירה האמנותית, הבאנו רקן רישומים מעטים ממנה, שכן, מהלכים בתוכנו אנשים נוספים שיד להם בשטחי האמנות השונים, הרוח והתרבות ואנחנו מקווים שגם הם יתרמו חלקם לעלונים הבאים.

חרף הויכוח הנוקב על אורחות חייו, מהותו ועתידו של הקיבוץ, עודנו חברה חיה, נושמת ויוצרת.

אכן, הזמן הטביע אותותיו. צעירים לימים היו חברי "שלושת הגימלים" אבותיו המייסדים של הקיבוץ. חדוות נעורים משוחררת מתרוננת בשירו של בני רוזנברג "צבע טרי" אף שבספר שיריו שיצא לאחר נפילתו מצויים גם שירים אחרים טבועים בסימן חרדות הימים ומצוקתם.

במדור "מן הארכיון" הבאנו קטעי עדויות, יומנים ומכתבים על ראשית ימיו של הקיבוץ - ימי ראשון-לציון, בית-גן, גבולות, הגישושים אחר מקום הקבע - ייסור, מלחמת העצמאות והשיבה לחצור.

במשך השנים הצטבר חומר רב על תולדות הקיבוץ והתפתחותו - ומקומו בספר הקיבוץ לכשיכתב.

הרשימות שהבאנו, בחלקן אוטנטיות ובחלקן משוחררות. דיוקן של קיבוץ, של אנשים שהיו בהם אמונה וחזון והם נאבקים בקלות כבחמורות.

בהזדמנות זו אי-אפשר שלא להזכיר את שני ספריו של אפרים הררי "תל-הרוחות" מכתבים מן הבית 1947-49 (1986) ו"היינו כאן" (1995).

מרחק הזמן שבין כתיבת המכתבים ב"תל-הרוחות" לבין הוצאתם לאור, הופך אותם, בין היתר, לתעודה היסטורית, תרבותית וחברתית מרתקת הנותנת לקורא פתח אל עולמו המיוחד של קיבוץ שומרי בשנות ה-40. קיבוץ הנאבק על עקרונותיו וקיומו ובו בזמן נטוע כולו בסערת הימים.

שנה-טובה וחג שמח לכולנו!

מערכת "על-התל"

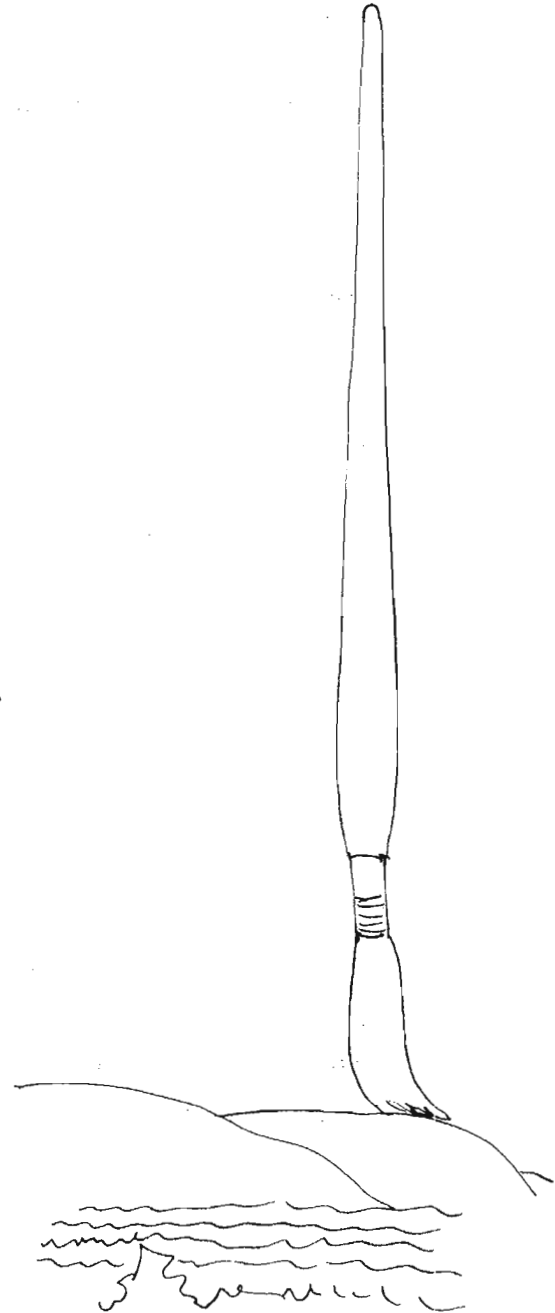
"צבע טרי!"

מה מרהיב העולם בצבעיו!
מה מבהיק האויר!
היום משחנהו ושלט עליו:
"צבע טרי!"

ואני לגעות חפצתי בשבילי
להתגלגל על מרבדיו,
להתנמר
בשלל צבעים.

עד כי וטעו עדרי צבאים
ואגלות יאמרו:
נמר!
יאמרו:
תפי יוצא במחולות!

הא, אחת היא לי!
אחת היא לי...אלי!
מדוע השמחה כה ענקית
ועל צוארה, כדלי,
תלוי השלט הגדול:
"צבע טרי!"

בני רוזנברג
מתוך ספר השירים
"בערוב היום"

היה חבר חצור, נפל 14.8.1947

כל מי שראה בסביבות חצור את הזיקוקים הנפלאים במוצ"ש האחרון, לא יכול היה להבין מה חוגגים ואיפה.

ואכן, בימים אלה כשאנו חוגגים יובל שנים לעלייתנו כקבוץ לגבעה הזאת, נשאלת השאלה - איזה חג זה? של מי הוא?

להבדיל מחגי ישראל השייכים לכל העם והמדינה ונחגגים באותו המועד עם טקסים ומסרים דומים, הרי שחג הקבוץ הוא חג פרטי של מקום וככזה, הוא מדבר בשפת המקום. שפה שנרקמה פה, העמיקה והתעצמה במשך יובל שנים.

זה חג של בית שאפילו בנים שעזבוהו לפני שנים, יכולים להבין את שפתו ומראותיו, ולהרגיש שייכות וקרבה אמיתיים. אפשר היה לחוש בתערוכת הארכיון איך תצלומים מחזירים אותנו בבת-אחת ל"שנים ההן, לחוויות ההן".

בחג כזה כל אדם מרגיש שסיפורו הפרטי הוא ספורו של הקבוץ. הספור האמיתי של המקום - הוא "קבוץ" של ספורי החברים במשך השנים. בתוכנית הווידאו ניתן לשמוע את הדעות וזוויות הראייה השונות לגבי אותם הארועים.

לעומת זאת - המשותף לכולנו הוא העובדה שבחרנו להשאר פה ולחיות ביחד במקום הזה, בחברה הזאת ואכן, אנו זקוקים הן לחברה והן לחגיה.

כשאנחנו נמצאים ביחד וחוגגים סמלים וטקסים משותפים, נוצרת התרוממות-רוח והרגשת עוצמה שגורמת לתקשורת חזקה ביננו. "האנרגיה" הזאת, שנוצרת במסגרת החברתית, עוברת וממלאת כל אחד ואחד מאיתנו.

אדם זקוק להפרדה בין קודש לחול ואם הוא מוותר על טקסים ומועדים - חייו נהפכים לחיים תועלתניים ושימושיים בלבד ויתכן אף שלא יוותרו בהם רגעי התרוממות-רוח.

ולכן - מימינו נחוצה - חזקתה, חזקתה ואיחומה יחיה! אני מאחלת לעצמנו במלאות יובל שנים לבית זה, בערב ראש-השנה תשנ"ז -

שתבוא עלינו השנה החדשה לטובה. שלמרות חילוקי הדעות הרבים ביננו, נשכיל למצוא את המכנה המשותף האמיתי בינינו.

את המכנה המשותף המתאים לזמן הזה.

ושנחזור ונמצא כחברה את הטעם לחיות וליצור בה.

ראש השנה - התחלות ותקורות חדשות לאדם ולטבע

למעשה, בימי קדם נחוג רק חג הסוכות - חג האסיף, בטקסים רבים ובחגיגות גדולות.

עם התגבשות הלאומיות היהודית והממסד הדתי שלה, נחלקו טקסי סוכות לשלושה מועדים:

ראש השנה - זמן חשבון-הנפש.

יום כפור - זמן גזירת גורלו של האדם.

סוכות - זמן חגיגת האסיף.

כל החגים הם ימים של שמחה, אבל ראש-השנה הוא זמן של חשבון-נפש על מה שהיה בעבר, ונדר לגבי מה שאפשר שיהיה בעתיד.

אסיף יבולי השדה הוא סיכומה של שנה חקלאית ותחילתה של עונת הגשמים. היא סימן של ראשית חדשה, אולי טובה יותר.

חשבון-הנפש הוא קריאה לעזיבת החטא מצד אחד, ובחירת כיוון חיים ומימוש שאיפות, מצד שני.

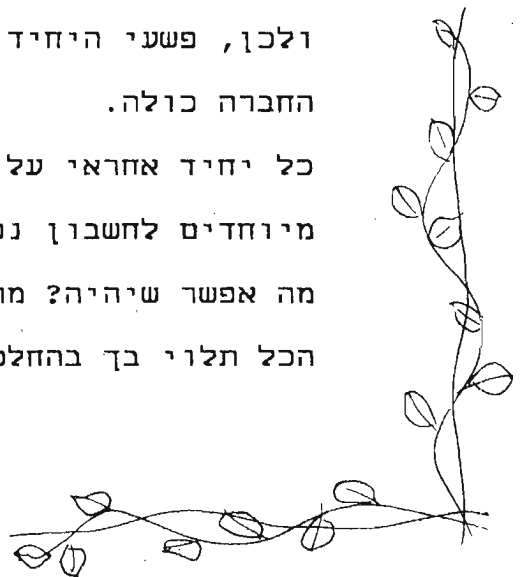
אלו הם ימים אופטימיים בסך הכל.

ערכי ראש השנה מבטאים כמה מהיסודות האופייניים והבסיסיים ביותר של היהדות, ביניהם רעיון הערבות ההדדית של היחיד והחברה: כל פרט הוא חלק של החברה ולכן, פשעי היחיד או מעשיו הטובים משפיעים על גורל החברה כולה.

כל יחיד אחראי על החברה, והחברה - בקביעת ימים מיוחדים לחשבון נפש, אחראית על כל יחיד.

מה אפשר שיהיה? מהו כיוון חייך? האם יש לך חלום לממש? הכל תלוי בך בהחלטה שלך לבחור ולקחת אחריות אישית.

תמר ברנר

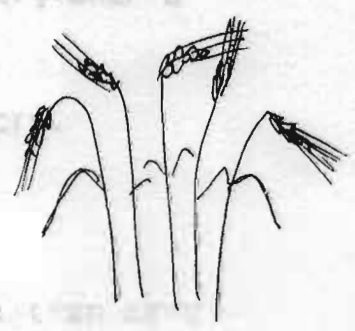
חודש אלול - חודש הסליחות
חודש אלול - חודש הסליחות

חודש אלול (החודש לפני ראש-השנה), מועד בו היהודים
אומרים סליחות - אוסף פיוטים ותפילות, שרובם נכתבו
בתור הזהב בספרד.
הדגשים רבים בין אדם לבוראו והרבה בין אדם לחברו.
מושפעים היו יהודי ספרד מהנוהג המוסלמי להקדיש את
חודש הרמדאן - לפני השנה החדשה לצום תפילה וחשוב מכל
- שביתת נשק בין השבטים היריבים, ומשפחות עם נקמת דם
עתיקת הימים, וזה על-מנת לאפשר תנועה בטוחה
בכל האזורים.

המסתכל על הנעשה בביתנו בשנה האחרונה, עם התבטאויות
לא תמיד מחמיאות לזולת, ומאידך, רואה ומרגיש את
התנופה הגדולה ושיתוף רבדים רבים של הקיבוץ לקראת
חגיגות היובל.
מציע - הבה נכריז גם אנו על חודש אלול כחודש הפיוס
ופתיחות כלפי הזולת, בו נשמור במישנה זהירות על מוצא
פינו ומעל הכל - כתבי ידינו.

שנה-טובה!

צבי בר-אמוץ

לקראת חג ה-50 של הקיבוץ ביקשנו מאנשים שונים לספר לנו על הדברים שהם אוהבים בקיבוץ. ולהלן התשובות שקיבלנו:

מה את/ה אוהבת בקיבוץ?

מאי אור-נר (4) - את הכל-בו!

הדס שלם - את איכות החיים: חינוך הילדים, אני

אוהבת את האוירה ואת הדברים שעדיין

עושים יחד.

את הבטחון הבריאותי שהוא חשוב בעיני.

יעל ביין - שקט, שלווה ובטחון.

זיוה ינובסקי - אוהבת את ה"ביחד", אבל בגבול

מסויים. הסביבה הכפרית, השקט הירוק.

תמר הלוי - אני אוהבת להיות במרח"ב, ואוהבת את

הבריכה.

גיא בן-חיים (10) - אני אוהב את המשפחה שלי ואת

הבריכה.

קרינה בדרך - איכות חיים לילדים.

ישראל גורן - אני אוהב להפגש עם חברים בחדר-האוכל

ובמקומות ציבוריים.

אוהב את התרבות של הקיבוץ שחברים

מופיעים.

חנה בנדיק - אני אוהבת הרבה אנשים בקיבוץ.

הרגשת בית.

ראיינה: ניצה נדיל

מיומנו של מזכיר

בסוף חודש אוגוסט סיכמנו שישה חודשי פעילות של הקהילה. בהשוואה לתכנית המתוקנת הגדלנו את מקורות הכספים שלנו (במשכורות, במרכז הבריאות וב"מטרוק"). השימושים אף הם גדלו ביחס לתכנית ואנחנו רואים בזה ברכה לאחר מספר שנות "צנע" בחצור. בחודש הקרוב, המועצה הכלכלית תסכם חצי שנה של פעילות החטיבות העסקיות (אמן מתכת ומערכות, חקלאות וסולבר). בסך הכל מותר לומר שאנחנו לומדים לחיות במערכת מתומחרת היטב, עם מערך מידע הולך ומשתפר (תודות לאנשי הנה"ח...), והבנה כלכלית שמקיפה את כל פעילויות הקהילה. אם מידע זה מקור לכוח, אז אנחנו יותר חזקים. אם פיזור סמכויות הוא ביטוי להרחבת מעגל הנושאים באחריות, אז אנחנו היום חברה יותר דמוקרטית. בינתיים, האגפים (חברה, רווחה, חנוך, שירותים, משאבי-אנוש, תרבות וכספים) עומדים בתקציביהם. אני שם דגש על בינתיים כי בסיכומי חודש אוגוסט יש סימנים להתרופפות מסוימת. תקציב נמדד על פני שנה שלמה ולא חודש בודד, כך שזה לא צריך להיות מקור לדאגה. בצענו כמעט את כל ההשקעות המתוכננות לשנה זו. הפרוייקטים האחרונים - השיפוצים ללינה משפחתית ומיזוג חדר-האוכל היו מלווים בלא מעט קשיים טכניים וכספיים, שעוררו התרגשויות מובנות. זו הזדמנות לברך על המוגמר ולומר תודה לכל המבצעים. בצד הכספי ורווחת הפרט, שמרנו על הרזרבה הכספית לחצי שנה. כפי שהובטח בתחילת השנה, זו תוקדש לתחילת הפשרת התקציבים המוקפאים. בצד החברתי של המאזן יש מקום לשיפור - והוא היעד העיקרי שלנו לתקופה הקרובה (ורחוקה). הקמת מרכזי האחריות הכניסה הרבה מתח לחצר הקיבוצית. אני לא רואה מתח כשלעצמו כדבר שלילי, אבל צריכים להשתדל לשמור על הפרופורציות. באופן טבעי, הנסיון לרמת מתן שירותים מביא להגדלת הציפיות, החל מהתייעלות והקטנת העלויות, ודרך שיפור רמת השרות והיחס לחבר. נכון הדבר גם לגבי ה"מנהלים" שלנו; רכזי אגפים, ענפים וכו'. צריכים לראות בזאת ביקורת בונה - שאמורה לעודד את הזולת לעשות יותר טוב. לנושאים בעול בקבוץ אין הטבות מכל סוג, אלא רק "התענוג" לשרת, לשפר ולעשות יותר טוב לכולם. מאחר וכל אחד מאתנו מילא בעבר, ממלא כעת וימלא בעתיד תפקידים מרכזיים, אין הגיון חברתי בהתקפות שלוחות רסן. מי שיודע להשתמש במילה הכתובה, רצוי שיעשה כך מתוך סבלנות וכבוד הדדי. ברצוני לאחל לכולנו - שנה טובה, שנת שלום (!), בריאות וקידום היצירה החברתית המשותפת.

חג יובל לקבוץ חצור

אֶגְלֵי לְעֹבְדֵי-הַחֵלֶס הַיּוֹם
לֵיל וְדַמְעַת מְצִינָה עַד תּוֹם
יֵשׁ מֵאֵן מְלֹא הַבַּיִת
וְיִרְוֹק בַּחֲצֵר הַזֹּת.
בְּלִבְבוֹת מְהוּמָה רַבָּה
לְחֵשׁ רַחֵשׁ מְלֹא הַגְּבֻעָה
לְמָה בְּשִׁחְקִים חֲשֵׁרֶת עָבִים
לְנוֹ-הָאוֹפֵק לָנוּ מְכַסִּים.
בְּהַר וְטֹהַר אִם נִבְקָשׁ
וְיִבִּית אֵינָן לְבִנְיָנָה
עֲדָקָה נִרְדָּף וְלֹא נִירָאֵשׁ.
אֶגְלֵי-יּוֹבֵל עַל רֵאשִׁינָה הַיּוֹם
צֹהַר חֲצֻבָנָה בְּמוֹ יְדִינָה
וְשִׁנְסָנָה מִתְנִינָה עַד תּוֹם -
רְאוּ, אֹהֵל הַפַּעַם יָפִים פְּנִינָה.

אנדה הראל-דגן

משוט בחצר

הד רחוק וצנוע של משוט בחצר
אם מותר לי, רוצה אני להזמיןכם לסיור קצר, רצוי בשעות
הקרירות ביחס, כאשר השמש נוטה להעלים בים - והיא
לעיתים אדומה, לזהבת ומעניקה פאר לשמיים, המציצים
מבעד לצמרות העצים.
החצר - דשאים ירוקים, רעננים. ערוגות פרחים - כל סוג
בעיתו.

חידוש - ידיים חרוצות נטעו פינות צמחי צל מרהיבות -

חפש אותן ותעמוד נפעם מהטעם הטוב, ממראה צמחי הצל ומהיצירה הצנועה, הבאה להפתיע ולהרהיב את הלב.

עם התקרב עונת הסתיו - מה חסר?

הצפרים שטרם פקדונו בדרכם המסתורית, ובכל זאת כבר

נראו מעל ביתנו גם שקנאים וגם חסידות. האנפות טרם

נעלמו ובצעד גנדרני מהלכות בצעדי רקוד.

לא יאומן - חצב פורח כבר התגלה בשטח...

רחל מכבי

"אתמול, אמרה חמוטל,
את יודעת יש ייסור על הגבעה
ויש ייסור בפרדס, גם למטה
ייסור ולכל הייסורים גם יחד
קוראים חצור!"

28.1.47

בעית השליטה על מחנה הצבא שהבריטים
הסתלקו ממנו במפתיע במרץ 1947 נפתרה
בהתמודדות פנים אל פנים בין חברי
הקיבוץ לבין הכפריים הערבים, כשידם
של הראשונים על העליונה, היום ספק אם
תמצא איש מילואים מן הדרום שלא יודע
היכן "מחנה חצור" והשם הזה דבק במחנה
עד שרבים סבורים שלא המחנה נקרא על
שם הקיבוץ - אלא שהקיבוץ נושא את שם
המחנה.

ז'קר פרחי - שלושת הגימלים 1985

החתן והנחש סיפור עם של יהודי אתיופיה

בשנה שעברה, עבדתי על אוסף של סיפורי עם אתיופיים. במסגרת העבודה, נפגשתי עם הרב יוסף דוד שסיפר לי את הסיפור הבא:

יש אימרה אצל העדה האתיופית: כאשר אדם נולד, מופיע מלאך ומספר באיזו צורה האדם ימות, אם במלחמה או בטביעה בנהר, ברק או נפילה. כבר כשהאדם נולד, המלאך מודיע איך ומתי ימות. מעשה שהיה. פעם נולד בן בכור לזוג הורים אוהבים. באותו לילה שני ההורים חלמו שבנם ימות ע"י נקישת נחש באותו יום שיתחתן. ההורים המודאגים החליטו לא לחתן את בנם. כך קיוו לשמור אותו ממוות. אחרי הבכור נולדו לזוג הרבה ילדים נוספים. האחים והאחיות הקטנים גדלו והתחתנו. נולדו להם ילדים משלהם. גם הבכור גדל. הוא הגיע לגיל 18...20...25... אבל עדיין ההורים לא עשו לו חתונה. הבכור כעס על הוריו, שלעולם לא ספרו את סודם. "לאחים ולאחיות שלי ארגנו חתונה, משתה ושמחות. למה לי לא עושים?" הוא שלח חבר לדבר עם הוריו. החבר שאל: "למה אתם לא מחתנים את הבכור? במה הוא פשע?" ההורים לא רצו לגלות אבל הוא לחץ עד שבסוף הם ספרו שבחלום נאמר שברגע שיתחתן, יקיש אותו נחש וימות. החבר חזר לבכור וספר לו על החלום. "מה איכפת לי מחלומות?" רגז הבכור. "הורי ממציאים סיפור ובכלל לא רוצים שאתחתן. למה עושים לי עוול כזה?" "אז אתה עדיין רוצה להתחתן?" שאל החבר. "וודאי!" ענה הבכור.

חבריו חפשו ומצאו לו בחורה מתאימה. כאשר התקרב מועד החתונה, הוריו דאגו מאוד. הם הרגישו אחריות על בנם והחליטו להתייעץ עם הרב.

כאשר גילו לרב את החלום, הוא הציע פתרון. "עליכם לשחוט חמישה פרים ולהפשיט את עורם. את הבשר תאכלו ואת העורות תלבישו את החתן ביום החתונה מכף רגל עד ראש. ובנוסף, כאשר אתם מביאים את החתן לכפר הכלה, עליכם לסחוב אותו באלונקה. בשום פנים ואופן אל תתנו לו ללכת ברגל עם כל התהלוכה." ההורים עשו כמצוות הרב. שחטו חמישה פרים, פשטו את עורם וכיסו את החתן מכף רגל עד ראש בתוך אלונקה. הלכו המוזמנים בשביל לבית הכלה. פתאום, באמצע הדרך, הופיע נחש ענק וקפץ לאלונקה. חברי החתן התקיפו את הנחש במקלות וסכינים. שעות רבות נלחמו נגד הנחש שכל הזמן ניסה להקיש את החתן.

בסופו של דבר הרגו את הנחש. מרוב פחד לא השאירו את גופו בצד
הדרך אלא חפרו בור וקברו אותו מתחת לעץ. אז החתן הפשיט את
העורות הכבדים, ירד מהאלונקה והלך ברגל לבית הכלה.
החתונה התנהלה בששון ובשמחה. הבכור הביא את אשתו לביתו והם
ניהלו חיים משותפים הרבה מאוד שנים.
לאותו בן אדם נולד ילד ראשון וילד שני ושלישי. הוא הביא הרבה
מאוד ילדים לעולם, למרות שהתחתן בגיל מבוגר. גם הבנים שלו
התחתנו והביאו ילדים. הבנים הזדקנו ומתו ונכדיו גדלו, התחתנו
והביאו נינים. גם הנכדים הזדקנו ומתו והנינים גדלו, התחתנו
והביאו ילדים משלהם. גם הנינים הזדקנו ומתו. כל הדורות גדלו,
הביאו ילדים, הזדקנו ומתו. אבל הבן-אדם לא מת!
עשרה דורות עברו והוא עדיין חי. ואלף שנה עברו והבן-אדם לא יכול
למות. הוא חי בין זרים שלא זכרו מי הוא ולמה הוא לא מת. הם לא
זכרו מי היה הסבא שלו ומאיפה הוא בא. הוא כל הזמן נשאר אצלם,
שוכב כמו אבן. המוות שכח אותו. לבסוף, הלכו שלושה אנשים לשאול
את עצת הרב. הם סיפו לו על הבן-אדם שחי כבר אלף שנה.
ביקש הרב: "תספרו לי עליו".
"אנחנו לא יודעים עליו כלום", ענו השלושה. "רק שיש קשר משפחתי
בינינו".
ואז אחד אמר: "אולי יש קשר לסיפור שסבא שלי סיפר על הנחש
והחתן".
הרב מיד הבין ושאל: "איפה הרגו את הנחש?"
"אנחנו בכלל לא יודעים" ענו השלושה.
"עליכם לחפש את המקום ולחזור אלי" ציווה הרב.
השלושה הלכו לחפש את המקום. הם שאלו את כל תושבי האזור עד שמצאו
אנשים, שהכירו את סיפור הנחש. לקחו את השלושה למקום בו קבור
הנחש.
חזרו האנשים לרב וסיפרו שמצאו את מקום הקבורה.
"הביאו לי את אפר הנחש" אמר הרב.
חזרו השלושה למקום, חפרו באדמה עד שהגיעו למעט אפר שנשאר מהנחש
הענק. הביאו את האפר לרב. הרב לקח כוס מים וערבב בו את האפר.
"עכשיו, חיזרו לזקן ותנו לו לשתות את המים".
חזרו האנשים לזקן. נתנו לו לשתות את מי-האפר. הוא לא הבין מה
זה. הוא טעם לגימה, פרחה נשמתו והוא נפטר.
כך קרה, שהוא עבר את היום שבו נקבע מותו וחי 1000 שנה.

חנה טל

מילים שנס ליחן

(לקט ממונחים שהיו ואינם)

א. איזולציה (בידוד). הכנסת ילד שהיה חולה בשפעת קלה (38) לחדר מבודד ואטום עד שיחלים.
לדוגמא: "אני הולכת בהקמה לבקר את מירה, היא באיזולציה".

ב. בילוי (הקמה). שעות אחה"צ בין 16:00-19:30 בהן הילדים היו מבליים בחדרים של ההורים.
"היום שחקנו כל הבילוי במלחמת בובקסים עד שההורים החזירו אותנו לבית-הילדים".

ג. גוגלמוגול. הלבן של הביצה + סוכר מקושקשים היטב.
"השתעלתי אז המטפלת נתנה לי גוגלמוגול"

ד. דובונים. כינוי לחזירים שהיו מגדלים בחצור.
(השם ניתן למנוע ולפרסם דבר גידול החזירים שהיה אסור)
"היום הלכנו לדובונים בחורשת האקליפטוסים. איזה סרחון".

ה. הקפות. משחק הדומה לבייסבול של ימינו.
"שיחקנו בהפסקה הגדולה בהקפות. יואב היכה "שאגא" כזו שחגי תפס בקלות ביד אחת".

ו.

ז. "זהירות מוקשים". שלט שהיה תלוי על גדר תייל ליד עץ השקמה שעמד ליד המעבר של ואדי ברקאי היום.

ח. חצילים עם עין. מעדן אותו היו מגישים ביום שישי בארוחת צהריים לפני עידן הספגטי.
"בוא נרוץ לחדר האוכל לפני שהחציל עם עין של סילביה יגמר".

ט.
י.

פ. פרגולה. המרפסת הגדולה בכל קבוצה.
"שיחקנו "קלאס" בפרגולה, ממילא מחר יום שישי ושוטפים אותה".

צ. ציבורית (כולבוניק). מונח הבא לתאר כלי קיבול. בדרך כלל,
עשוי נירוסטה בו היו זורקים את כל השאריות מהארוחה (קליפות
ביצים, חרצנים של זיתים, קרום של חלב וכו').
"רוני, מדוע אתה זורק חצי ביצה שלמה לציבורית. אתה יודע
שבאפריקה יש אנשים שגועים ברעב?"

ק. קלובצ'יק (בית-כסא, בית שימוש). השם המפורש של היחידה
הבודדת המרכיבה את "הסניטריות".

ר. ריטמיקה שיעור בתנועה. שילוב של מחול, ריקוד אמנותי,
התעמלות קרקע ומוזיקה.
"היום היה לנו שיעור ריטמיקה עם רחל.ע.
היא הביאה טיפריקורד".

ש. שמינית. יחידת הזמן הקטנה ביותר של יום העבודה בקיבוץ.
(מכיוון שיום העבודה היה של 8 שעות שמינית היתה שעת עבודה
אחת).

"אני משתגעת, נוסף לעבודה הרגילה סידרו אותי מחר שתי שמיניות
בבישול ועוד שמינית בסניטריות".
שמן דג (או שמן קיק) שמן שהופק
מדגים והכיל, כנראה, כל מיני
חומרים שהבטיחו גדילה ובריאות,
אחרת לא ברור מדוע כל הילדים
אלצו לבלוע כפית מהנוזל המגעיל הזה.

ת. תור אופניים. מכיוון שהיה רק

זוג אופניים אחד לכל קבוצה,
הם עברו בתור "בבילוי" בין כל הילדים.
"בהקמה" נסעתי באופניים לבית הקירור החדש, ושתיתי מים קרים!"

באמנות

תערוכות 1996 - זאב קרישר, ידב אור-נר, בני קלברש. ידב אור-נר, בני קלברש. ידב אור-נר, בני קלברש.

זאב קרישר השתתף בחודשים האחרונים בשני סימפוזיונים "אמנות ופוליטיקה" ו"אמנות ופוליטיקה" ב-7 לספטמבר נפתחה תערוכת יחיד שלו במוזיאון אשדוד. הוא הציג סדרה של יצירות בפירסומים שהופיעו בחו"ל על עבודותיו נאמר, בין היתר, שתוכן פסליו הם סמלים ים-תיכוניים מיתולוגיים. על נושא זה חלק מפירסום שהופיע במוזיאון אשדוד. הוא הציג סדרה של יצירות במוזיאון אשדוד.

לשכור את גג הבית זאב קרישר מתחברים, באופן מפתיע, יסודות של שני סמלים מיתוסים עתיקי-יומין. נפוצה שיטתה של יצירת, הנושאת תודעת א. דימוי הבית, כמייצג את הקוסמוס בזעיר-אנפין. ב. דימוי הפניקס המלווה את מסלול השמש ומסמל את המחזוריות של הקיימת בטבע. נתון סמלי זה אינו מייצג אלא מייצג את האדם מתרגם לממדים אנושיים תהליכים המתרחשים סביבו. על ידי כך הוא יוצר עולם ידידותי משלו, שלמעשה מגדיר את היקום כולו. כך נוצרת הקבלה שוות-ערך בין: קוסמוס - בית - גוף האדם. יסודות האדם בחברה המסורתית הרגיש צורך לגור במרחב פתוח שבו הוא הרגיש חופשי ובטוח עם אפשרות של מילוט במקרה הצורך. לכן, כל מבנה שמר על פתח מילוט בחלק העליון של הבית, הנקרא "ארובה" - יציאה לעשן - דלת לשמיים " לפי התרבויות השונות. סימבוליזם, סימבוליזם, סימבוליזם האופי והמיקום מעידים גם על נחיצות של דו-שיח בין האדם לעולמות העליונים. באיטליה עד היום, קיים מנהג של שבירת חלק מגג הבית כדי שנשמת הנפטר תצא ביתר-קלות. יצירה זאת דומה לזו אהבה וזוהי הד מסופר שבטיבט אנשי כמורה היו מסתגרים בתוך מבנה נטול חלונות ובהליך של לויטציה היו מתרוממים למעלה וראשיהם ניראו מבצבצים ומתבוננים סביבם דרך פתח הגג. יצירה זאת יסודות פשוטים הם המייצגים בפסל של זאב קרישר המתבונן סביבו אינו ראש אדם אלא ראש "הפניקס" הנקרא "עוף החול" וגם בשם "שומר גלגל הארץ" משום שלפי האגדה הוא משוטט עם השמש במסלולה ומעמיד מחיצה בכנפיו בין קרני השמש אל הלוהטות לאדמה. יצירה זאת יסודות פשוטים הם המייצגים במיתולוגיה המיצרית אל השמש היה עולה במזרח דרך "ארבעה הבתים של העולם", נפטר בלילה וצלמו המת נדד באזורי החושך כדי לקום לתחיה בהגיעו שוב מזרחה. סביר להניח, שמיתוס הציפור בת-האלמות, הקמה לתחיה מתוך אפרה, נגזר וקשור למיתוס אל השמש והמחזוריות הנצחית המתקיימת בטבע.

במרחב הזמן של יצירת מיתוסים עתיקים קיים תהליך של המשכיות תרבותית סמויה החוצה עולם. העמוד ללא סוף של "ברנקוסי" מתקשר ליתד מרכזי שהחזיק את האוהל ומסמל את מרכז העולם. במיתולוגיה המיצרית סופר, שבמחוזות החושך האגדיים קיים מבנה בשם "מגדל הפניקס" אולי זהו הפסל של זאב קרישר.

דב אור-נר קיבל השנה את הפרס היוקרתי של שר החינוך והתרבות ליוצרים בתחומי האמנות הפלסטית. הוא מציג במוזיאון ת"א ומעורב בפרוייקטים שונים.

בני קלברש יציג בחג הסוכות בגלריה הלבנה תערוכה רטרוספקטיבית מעבודותיו. זאת הזדמנות טובה לנסות לשרטט כמה שלבים בהתפתחותו האמנותית.

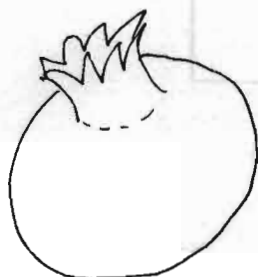
בשנת 1992 הציג בני בחצור תערוכה של ציור ופיסול עליה נכתב: "בתערוכה של בני מוצגים שני זרמים מנוגדים שהם נקודות ציון בתולדות האמנות. ציורים המושפעים באופן ישיר מיצירות ואן-גוך, אקספרסיוניסטים, עמוסי סמלים ורגשות אוטוביוגרפיים. לעומתם - פסלים המושפעים מהפופ-ארט האמריקאי ובמיוחד מהפסל קלאוס הולדנבורג שהירבה לפסל חפצים של יום-יום ונתן להם חזות רכה זרה להם וממדים ענקיים. הפסלים של בני פועלים לפי אותם עקרונות: חומריות רכה (עיסת נייר) המנוגדת לתפקודם בעל בעוצמה (פטישים- מספריים) וממדים הרבה יותר גדולים מהטבע".

לפני עשר שנים התחיל בני ליצור בעיסת נייר מעשה ידיו. התערוכה הראשונה באה בעצם להדגים את האפשרויות הגלומות בחומר. לאחר מכן, באו תערוכות נושא רבות: דיוקן עצמי, קיבוץ, עיר, ידיים, ירושלים, מוזיקאים, מצבו של האדם. בני מודע לכך שיש חברים המעדיפים את התקופה הקודמת שבה הוא צייר, אך לו עצמו חשוב לבדוק אפשרויות נוספות בתחום היצירה. אין זה אומר שהוא זנח לתמיד את הציור.

לפני עליתו למד בני בבוסטון בבית-ספר לאמנות. עם המיומנות שהוא רכש, צייר בני בארץ מתוך התרשמות מהנוף הסובב אותו. הוא אינו רואה את היופי האקזוטי אלא יותר את שיווי המשקל שבין שטח לשטח, צבע לצבע וקו לקו. קוי הרישום חופשיים, נובעים וזורמים בקלות ובדמיון. הוא מצייר גבעות, עמקים ובפרט שדות. עבורו זו תגלית חדשה המדברת אל ליבו. הוא יוצר ציורים שמשקפים את המתרחש בפינות שונות של הקיבוץ. הנוף עצמו נעשה, כביכול, חלק בלתי-נפרד מעולמו הפנימי. ניתן ללא קושי לנתח ציור, לסווגו כנוף, כדיוקן, הציור מעניין מבחינת הקומפוזיציה. יצירתו של בני היא מעבר לכל הסיווגים מעבר לניתוחים ביקורתיים. ביצירות אלה נתבע המתבונן רק להקשיב ולהגיב, כאילו שהה בחברתו של ידיד.

בנים יקרים!

שייח הזמש 25 לאו [חזח-חזח] סמח [חזחזחזחזח] סמ דזגז סזחחח סמח
טבעי ומובן שחגיגות היובל נפתחות בהתכנסותכם בחצור.ש, אחוזזאב
נטלתי על עצמי את הזכות לברך אתכם כאן ועכשיו - מבלי לסקור
50 שנות הסטוריה ואפילו לא להתעכב על ארועים הסטוריים חשובים
בחיינו. זחמש סזחחח סכככח חחח חזים [חזחחח] סכס ששככח חזחח יזח
בברכתי אני רוצה להדגיש את השתייכותכם למקום ואל אנשיו. [חזחח
גדלתם וצמחתם פה, כאשר הגבעה היתה ערומה מצמחיה והיתה רק מחצבה
ריקה. וכעת מורדותיה של הגבעה מכוסה בעצים שלא האמינו שיקלטו
באדמת כורכר, והמחצבה הפכה לישוב טבול בירק, וכולו גן פורח.
זכרונות הילדות והנעורים טבועים עמוק בתודעת כולנו. ובמרחק הזמן
צפים ועולים רגשות מעורבים הקשורים באופן שבו התחנכתם. [חזח
הזכרון מזין את היחס ותחושת השותפות אל הבית - אל ההורים.
חוויות ילדות וערכים שהוענקו בגיל הנעורים הם שמעצבות דמותו של
האדם המתבגר.
אני רוצה לזכור ולהזכיר, שגדלתם במקום שיחסי בנים-הורים-מחנכים
לא היו תלויים בדבר. לא במעמד כלכלי, לא בסטאטוס חברתי ולא
במוצא. החינוך זכה, מאז ועד היום, לעדיפות ראשונה בין כל יתר
העדיפויות. מיטב ומירב המשאבים ניתנו לחינוך ילדינו, וזו עדות,
שבחברה כזו היקר מכל - האדם ואושרו.
בחצרנו היפה נראים חברים כפופי גב, ובפניהם אותות הגיל. אלה דור
המייסדים שהפך את הבלתי אפשרי לאפשרי. הגשימו חזון שעיקריו
שיוויון ערך האדם והעבודה. יודעת אני שיש טענות כבדות-משקל נגד
השויונות ולמרות הכל, אני מעזה לומר שטרם הפנמנו את המשמעות
ההיסטורית של קיום חברה שחיה ומתפקדת שנות דור ויותר ללא תחנת
משטרה, ללא בית משפט, ללא לשכת תעסוקה. אכן, הקבוץ קם וחי כי
אנשי המקום בחרו להוכיח לעצמם, שניתן ליישם חלום וחזון. כל פיסת
הגשמה לוותה בהרגשת סיפוק וגאווה, ומעצם הרגשת הסיפוק הזו, אגרו
כוח ליצירת תרבות חילונית יהודית. דפוסי חיים שיתופיים שלא היו
דוגמתם. זו היתה התמודדות בלתי-פוסקת שגיבשה חברה משימתית וגם
תבעה קורבנות וויתורים אישיים. [חזחחח חזח
המשימות שהוטלו על הקיבוץ היו רבות. חחח חזחח חזחח
הראשונים לקחו חלק משמעותי במאבק
על הקמת המדינה. חברי הקיבוץ נלחמו
ב"הגנה", בפלמ"ח ובבריגדה, פעלו
בעליה ב', הגנו על המקום שבו נאחזו
בעת מלחמת השחרור, יסדו משק -
מפעל תעשייה, גדל ומתפתח.

האם החלום נגוז עם התגשמותו? האם טווח-הזמן של 50 שנות חיים בצוותא, שותפות שהיא מחייבת, ומטלות חברתיות לא מהווים מסר לממשיכים? לא תמו התהיות והספקות ונמשכים חיפושי דרך.

אני רוצה לבקש מכם, שתשמרו פינה חמה בלבכם למקום ששמו קבוץ חצור, תלוו אותנו בדאגה, באהדה. צהלת ילדים נשמעת מבריכת השחיה - בני הדור השני והשלישי עושים את המלאכה בשדה, במפעלים, בדאגה לרווחה. יוזמות ברוכות מתקיימות ומבטיחות קיום וניתן לקוות שנקום מחר בבוקר עם שיר חדש בלב, בבטחון שניתן לשמור על החלום: אחוה בין בני אדם וערכי יסוד של צדק ישמרו בינינו. היו ברוכים בצל קורתנו, בחגנו שהוא חגכם, ביתנו ביתכם!

טובה נחתומי

נר זכרון

1.9.1994	רחל בכר
18.9.1948	יעקב ידידי פרוינד
20.9.1967	יזהר אשל
21.9.1981	אריה לבנה
24.9.1995	צבי קופרמן
29.9.1986	ז'קו פרחי

מצבת אוכלוסין - מערה"ש תשנ"ו ועד תשנ"ז

נולדו (4)

איריס שפירו, תומר צירקין, תומר אטלי (בן הרופאה),
בן לתמי אבישור (האחות).

התקבלו לחברות (4)

קרינה ושמואל בדרק, רדי שפי, יניב בר-אילן

שוחררו מצה"ל (13)

רונה אבני, נעמי ארדי, רות ארד, סיגלית חצרוני, חגית ינובסקי,
הראל מלמד, מר פלג, יוגב רוסיאנסקי, אופיר מנור, אשחר הוכמן,
ינון ארדי, גבע הוכמן, דורית בלכמן.

בצה"ל (16)

קינן אוחיון, רועי אמיתי, תמר אשל, טל בדרק, ארד בן-בשט,
מורן בר-דוד, גיא גולן, שירה גפן, רם דניאלי, נוה זרח, ארז טל,
צור ינובסקי, שחר מנור, אורי שביט, ניר שדה, וילי חיזבר.

נמצאים בחופש (חברים) (6)

אלון בדרק, גליליה דנקנר, אנדי ודליה טוביאס, לילך ואריאל ויאדר

נמצאים בחופש (מועמדים) (13)

דובב וסיגל ארד, איתי בר-און, ישי בר-דוד, יונתן ברנר,
שרון הול, מירית זרח, ורד חצרוני, גיא רונן, יסמין רמות,
איתן הול, יובל שדה, הדס כהן.

עזבו (8)

אורי בן-בשט, רונה בוחאלה, גילה ולדמן, אוה ורמש, לימור רונן,
עינת פודר, רע פלג, רונן אטלין.

נפטרו (9)

צבי קופרמן, אטי ברקאי, עמנואל גורדון, איבי כהן, זהרה דקל,
סופקה אלעזר, יפה טל, חוה רוזנברג, צבי אטקין.

סכום אוכלוסיה בחצור ערה"ש תשנ"ז

אחר	ילדים	חברים ומועמדים
5 הורי חברים	2 תינוקות	352 חברים ומועמדים
30 תושבים	9 פעוטים	13 משוחררי צה"ל
6 ילדי תושבים	24 גנים	16 נמצאים בצה"ל
1 חייל בודד	58 כיתות יסוד	13 טרום צבא
15 מתנדבים	77 מוסד חינוכי	
58	170	394

אוכלוסיית קבוץ חצור - 621

לקטה וסיכמה: שושנה אטקין

מן הארכיון

1943 - גבולות

(18-1985)

רוח חדשה, רוח אחרת

הקבוץ והנוער הארצישראלי... אילו נשאלתי מאין שאבה התנועה החינוכית בארץ את עצמתה ואת מרבית חוויותיה, הייתי עונה ללא היסוס: מהקיבוצים במושבות ובירכתי הערים.

מה משך את נערי הארץ אל הקיבוץ, הרחק מהמושבה, ע"י פסי הרכבת, ע"י החולות, הרחק מהעיר, לעיתים הליכה של קילומטרים אחדים? ... הקיבוצים של אז, שנות השלושים והארבעים, חיו במצוקה כלכלית, בחוסר עבודה, בתנאי דיור קשים; עולים חדשים, העברית לא היתה שגורה בפיהם, או היתה מליצית מדי. אנשים שנאבקו עם עצמם על עצמם, התלבטו, התגעגעו... כיצד היו מסוגלים הם למשוך אליהם נערים ונערות תוססים, עליזים, מעורים בהווי הארץ ומשולבים בנופה?

מדוע כיתתו רגליהם בלילות שבת ובשבתות אל "גבעת מיכאל" בנס-ציונה. אל "פלנטי" ו"לשחרור" ברחובות, אל "גבעת-גנים" בנחלת יהודה, אל הקיבוץ האמריקאי בחדרה, ואל הקיבוצים שהקיפו את חיפה, בת-גלים ועוד? הנערים שנמשכו אל תנועת השוה"צ סלדו מהריקנות של הנוער בערים ובמושבות. הם חיפשו תשובה לשאלות, מענה לספקות. והם פגשו בבחורים ובבחורות נושאי אידיאה. אנשים צעירים, כמעט בני גילם, בהפרש של שנתיים שלוש מהם, אשר טעם החיים ולא תנאי החיים היו עיקר הווייתם.

הוויית הרחוב היתה שונה - המאבק בין אידיאה לבין קריירה היה נטוש בפינת כל רחוב - המשך הלימודים היה כרוך בעזיבת הארץ, בהשתלמות בגרמניה ובאנגליה. ההתעשרות היתה כרוכה בניצול מחפיר. אך לא רק האידיאה של בנין חברה חדשה, אחרת, של עם בריא במולדתו קטמה להם. אלא, ובעיקר - ההגשמה, אנשים אומרים ועושים. גם אם המתח בין החזון לבין המציאות רב וקשה. וקסמו חיי השיתוף וחיי התרבות. הצוותא, החגים, המשפטים... הספרותיים, השחריות המוזיקליות, הויכוחים על אהבה חופשית, על אחווה בין לאומית. האיכפתיות... בקיבוץ מצאו חדווה, יצירה, אמונה, חתירה לטוב - הכל היה כל כך שונה מעולם המבוגרים שהקיף אותם.

שרה אשל

מתוך חוברת "הדים" אוגוסט 1985

...קצת על השנתיים הראשונות של קבוצת א"י ג' בראש"צ

(16.4.1937)

עברנו לראשון לציון! זה כשבוע ימים אנו נמצאים פה. כבר התחלנו ביצירתנו העצמאית. כשם שעמדנו בפני מציאות חדשה בבואנו למשמר-העמק (להכשרה), כך גם כאן הננו נתקלים בתנאים אשר לא הורגלנו בהם עדיין... בימים אלה שיפצנו קצת את מחנה האוהלים שלנו...

...בימים הראשונים עוד קיבלו אותנו יפה, כאשר חלקו לנו 15 ימי עבודה. אולם, כאשר התרגלו אלינו - וכשבאים ללשכה ומוצאים 50 איש מחכים לשני מקומות עבודה - לא נוח ביותר. וכך אנו שרויים בחוסר עבודה... באנו לראש"צ בתקופה סוערת עד מאוד - תקופת הבחירות. היה זה בשבילנו מבחן פנימי חשוב וקובע. באנו מסביבה שקטה ש"לשון הבחירות" אינה קיימת בה ונכנסנו לאווירה של מלחמת דעות ולשונות בין מפלגות למפלגות בתנועת הפועלים...

(11.7.1937)

... 10 אוהלים, 25 איש וכעבור 3 שבועות! 10 אהלים ו-40 חבר. הדיון על הדיור נמשך 3 שעות וללא תוצאות. אין מקום לגור! הישיבה התפזרה. באותו הערב יצאו 5 חברים... וגרזינים בידיהם. כרתו אקליפטוסים בחשכת הליל, קיצורו של דבר - אחרי הצהריים עמדו 2 סוכות מכוסות בענפי אקליפטוס ושאלת הדירות נפתרה בכי טוב. ובינתיים - שכללו את הסוכות: אחת הועמדה על רצפת בטון ישנה, מרפסת לה וחשמל מאיר לדייריה...
... שוב אנו עומדים במצב של חוסר עבודה גדול... חברותינו נכנסו לעבודה בכביש (ניפוץ חצץ) וכך נכנסו שני חברים לעבודה בסילול... השבוע יתחיל הבציר; יש לחץ מצד האכרים להורדת השכר והעבודה נתקבלה בתנאים קשים...

יום ראשון בטוריה

... "צריך להתחיל בעבודה", נשמע קול. נכנס הנך בשורה ומתחיל בעידור בכוח ובמרץ רב. שלושה עצים מאחוריך ונדמה שרק עתה יצאת ממקלחת הגונה. להפסיק את העבודה אסור... הנני ממשיך להכות על ימין ועל שמאל. נשימתי ממש נעצרת והדרך לפני רבה. כולם סיימו כבר את שורותיהם ומחכים לי... כח אין לי... הידיים כואבות. מאחורי רק 14 עצים והמכסה -70. האפשר כך להמשיך יום יום? הלא בצורה זאת לא נחזיק מעמד... אבל הבורות מחכים וצריך לעבוד! סוף סוף עובר היום וברגליים כושלות ובמחשבות נוגות הנך נגרר לכביש, ששם יאסוף אותנו האוטו...

(6.11.1937)

... עוד קיימת אצלנו תסיסת נוער - שובבות נעורים מהולה ברצון לעצמאות, לשיוויון מוחלט, לביטול הקניין הפרטי עד אפס, ליצירת משהו, אשר יהיה שונה משאר הקיבוצים. ומפני כך מדברים על "ספציפיות" ולא רוצים ללמוד מקבוצים אחרים...

איזו שטות היא לשאוף להיות פועלים!

(4.3.1938)

... לא פעם אני מהרהרת: "איזו שטות היא לשאוף להיות פועלים". הן רבים מאיתנו יכלו להמשיך בלימודים ובהם למצוא סיפוק... לו אפשר היה לאהוב את העבודה, לו אפשר היה ליהנות כשהגוף עייף ואינו מסוגל לכל דבר והרגשת הרעננות והצעירות נעלמת כאילו שלא היתה מעולם. אי אפשר לחיות לשיעורין, ואותו חלק החיים היקר והיפה לדחוק לזמנים יותר טובים. אנו חייבים להאיר את העבודה כי אין לנו מנוס ממנה. לפעמים תוקף אותי רעד, כשאני חושבת שחיי לא ישתנו. היום ומחר ניצבים לנגד עיני ולפתע: אראה שנעורי חלפו!... אדע, הסיכום הכללי הוא נהדר, המטרה היא גדולה. אך השאלה היא: איך להחדיר הרגשה זו לחיי יום יום...

בחזית העבודה: במשך שנתיים אלה להיותנו במושבה לא פסקו נסיונות ההתנקשות בשכר העבודה... היינו כמעט היחידים שהחזקנו מעמד ושמרנו על (רמת) שכר העבודה. במלחמה על שכר זה היינו למופת לציבור הפועלים במושבה. ידענו מה זאת אומרת נסיגה ביסודות אלמנטריים של פועל מאורגן... עתה, שהתחילה המלחמה לחתימת חוזה עבודה לחמנו לזאת בנאמנות. מקיבוץ צעיר, אשר בהתחלה היה תלוש מענינו של הפועל במושבה - הפכנו לכח קובע, יוזם ומכריע בחזית המלחמה לעבודה ולשכר...

(23.5.1938)

... בפעולתנו הפוליטית: משמרות: מועצת הפועלים החליטה... על משמרות הסובבות בבתי הפרדסנים בדרישה לעבודה - כאחת הדרכים להקלת חוסר העבודה השורר במושבה. המשמרות אינן משפיעות בהרבה ואינן מרככות את קשיות עורף הפרדסנים המתנכרים. יש הכרח לנקוט בשיטה יותר תקיפה ומלחמתית. חברי הקיבוץ משתתפים בקביעות במשמרות אלו ומהווים את החלק הפעיל והער בתוכן...

(16.11.1938)

יצאה פלוגת העבודה הראשונה לגליל (לבית-גן לחוה ששכרו). עם השמחה הרבה וההתלהבות שמלא אותנו מעשה זה, אין להתעלם... מהקשיים הרבים שבהם יתקל הקיבוץ.

בליל סגריר

חדר האוכל מתמלא... את כל אותה שכבת האפרוריות שדבקה בנו לפעמים - הזיעה רוחצת (מהריקודים) כל אחד מרגיש ששום דבר לא יפריד את הגוף הזה. וביתר שאת נישאות הרגליים, וביתר התלהבות קולחת השירה וביתר עוז מתפרצות קריאות "הגלילה!" ואת כולם אופפת אקסטזה... קטעים מתוך רשימות ל"ספר הקיבוץ"

החצר הראשונה-לציון

צניפיק
סוכת-קט
אלהאיק

חומצה זרענו בשדות בית-גן בשנת 1940 בקבוץ חצור 18.2.1986

בימים הרחוקים ההם

ישבנו במושבה הגלילית הנידחת ופנינו להתישבות בגליל. הפלוגה שלנו היוותה קרש-קפיצה להגשמת חלומנו. עבדנו אז שתי יחידות משק של משפחת מקלר, כ-500 דונם בחלקות מפוצלות בעמק יבנאל המקסים. המשק החקלאי באזור יבנאל בתקופה ההיא התבסס על פלחה וגידול בקר, שהזנתו ניתנה לו ברובה על ידי שטחי המרעה הנרחבים בהרי הגליל. העבודות בפלחה התבססו על חריש של פרדות והזריעה שבוצעה ע"י פיזור יד. הקציר בוצע בעזרת מאלמת ודיש בגורן המשותפת של הישוב, בחלקו בעזרת מורג וברובו בעזרת מכונות דייש ענקיות. אכרי בית-גן ויבנאל לא חסכו כל מאמץ להנחיל לנו את הידע והנסיון הרב שלהם וכך השתלבנו במהירות בשיטות עבודה אלה. אני יכול להגיד שבשנים אלה רכשתי רבות מידיעותי החקלאיות, למדתי לחוש יום-יום את השינויים החלים בשדה בגידולים השונים, בחלופי העונות. שם למדתי את דרכי חשיבתו והגיונו של חקלאי המושרש באדמתו.

"במצפה גבולות" ישבנו מ-1943 עד ליולי 1946. השתלבנו במאמץ ההתישבותי הכולל שניסה להתמודד עם פיתוח איזור חקלאי נרחב ולא מוכר. בשנים אלה זכינו להיות שותפים לנסיונות החקלאים הראשונים של החקלאות המדברית. נכבשנו מהנוף המקסים של הנגב, מהמרחבים, מהאקלים ומהאתגר החלוצי והחקלאי. פקדו אותנו שנות גשמים, שהניבו "100 שערים" ושנים של בצורות, בהן אספנו מעט יותר מכמות הזרעים. סופות החול הנגביות סכלו את הנסיונות שלנו. את שדה תפו"א והעיפו את התלמים שחרשנו עד לעומק של 60 ס"מ.

דן צירקין - קטעים מתוך חומר לספר הקיבוץ

19.7.1946

...נערכה חקירה ע"י (הגיאוגרף) בראור בקשר לשמות היסטוריים של הסביבה הקרוב... בסביבה הקרובה נמצאה העיר חצור: זו עיר פלישתית הנזכרת בכמה הזדמנויות, בעיקר ביהושע, שופטים, שמואל, נחמיה, מלכים וירמיהו. עיר זו מופיעה בשם "חצרון".
(מתוך גליונות הקיבוץ)

8.9.1947

הרצאה על חצור וסביבתה מבחינה היסטורית הושמעה ע"י א.סלומון. לפי הסבריו, אין כל יסוד היסטורי לשם חצור בסביבתנו.
(על-התל")

20.4.1948

"...אחרי בירור ודיון מפורט ומקיף קבעה ועדת השמות כי אין כל יסוד לקביעת השם "חצור" לנקודת ישובכם. חצור המפורסמת... שבסמוך לאילת-השחר היתה בנחלת מטה נפתלי, היינו, בגליל העליון, ואילו ערים אחרות בשם "חצור" היו במקומות מרוחקים מאוד ממקום ישובכם..."
(על-התל")

שלשום התקיימה הרצאתו של דר' מייזלר, מועדת השמות על השם לנקודתנו: הוא הוכיח, באותות ומופתים, שלשם "חצור" אין כל שחר ואין כל סיכוי. הצעתו היא "ברקאי" (ע"ש הכפר הערבי ברקא), אם לא נבחר בזה הוא מיעץ לפנות לאיזה שם ניטראלי - צמחים נוף וכו'.
חצור, נובמבר 1947

(מתוך "תל-הרוחות" - מכתבים מן הבית, ערך - אפרים הררי)

פרשת השם וגלגוליו נמשכה כמה שנים. רק במאי 1956 נקבע ואושר סופית הן על-ידי שיחת הקיבוץ והן על-ידי ועדת השמות הממלכתית שם היישוב - חצור-אשדוד לשביעות רצונם של שני הצדדים.

מיומנו של מוכתר

5.6.46 פגישה עם עשהאל ויוסף וייץ בגבעת ברנר, מציעים לנו את אדמות יסור להתישבות אך יש בעיות - האצ"ל שרף אוירונים במחנה קסטינה, על כן האזור סגור בפני היהודים, רשום "על הנייר" - יעמדו לרשותכם 1700 דונם" בפועל רק 450 דונם מתוכם פרדסים של יהודים, השאר אדמות שמנהלים עליהן משא ומתן. מאשרים לנו להתחיל לרכוש קרקעות באזור, גם מיהודים.

10.6 איסר קוטבסקי רכז הש"י בדרום וידיד משפחת אבו חדרה - האפנדים בסביבה, מסתובב איתי עם בקר אבו חדרה, נציג המשפחות באזור: בכפרים שבסביבה מתקבלים יפה. פלחים הם לא בדואים ומערכת היחסים תהיה הרבה יותר מורכבת מאשר היה בגבולות כאשר נתישב.

16.6 אני "קרוע": מוכרחים לעזור לחברי נירים ויחיעם להכיר את אזור גבולות. המוסדות מכינים עליות של 11 נקודות בסתיו, ואני כאחראי על עלית כפר דרום חייב להראות נוכחות בדיר אבלח אצל השייך פריח אל מסדר, גם במחנות הצבא שסולל בונה מקים, וכמובן להיות בבית עם ירדנה והילדים. ועכשיו עלי להתחיל לרקום קשרים עם המחנה הבריטי והערבים היושבים בסביבת יסור.

8.7 הסוכנות והקרן הקיימת הפתיעו אותנו ואת הבריטים - הם הופיעו עם 4 מכוניות לרגלי הגבעה. הצבא היה משוכנע שמתכננים עוד התקפה ובקושי הסברתי שאנחנו רק באים לבדוק את אדמותינו. עוד ב-1943, גייס וטסון איש בטחון-שדה של הצבא הבריטי בעזה, מספר מוכתרים יהודים (זה היה בתקופת החרדה מפלישה גרמנית לארץ ושתוף זה הפעולה עם הסוכנות) והנפיק לנו תעודות מתאימות. ועכשיו, בזכות התעודות התחלתי להפגש בבית קפה בגן-יבנה, יחד עם בני פורת, עם אנשי הבטחון של המחנה. הקבוץ החליט סופית להתיישב ביסור.

22.7 חיליק ויצמן, אביו של עזר, מסייע בקשירת קשרים עם מפקד המחנה. בהיותו בעל הקולנוע במחנה, הנהו היהודי היחידי שמרשים לו להכנס למחנה. החיילים יוצאים, זיבצ'נסקי ואצ"ל

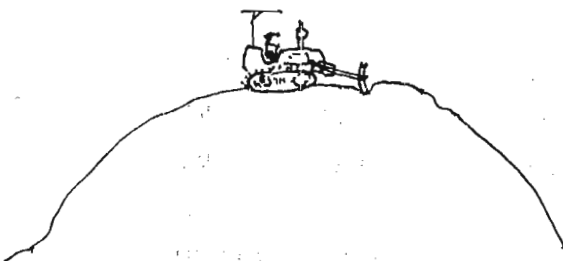
10.9.46 יוסף וייץ ביקש שאצטרף לסיור שלו עם מנהיגות הדסה מארה"ב לגבולות. התבקשתי לספר להן על גבולות ואז"כ שנסייר אתן בחצור (מטרתו היתה שהן יתחיבו לתרום סכום נכבד לרכישת 2000 דונם עבורנו. תרמו 686,000 דולר. אחר יום מייגע הגענו לחצור, מספר אוהלים והתחלה של צריף חדר-האוכל. אני מספר על הבעיות שלנו עם הבריטים, אחר שריפת האוירונים ע"י האצ"ל והערבים הגונבים מכל הבא ליד. ונשות הדסה הנכבדות תוהות: אולי המקום לא מתאים לכם?...

אמרת - גבירות, אני מזמין אתכן לביקור בחצור הפורחת בעוד חמישים שנה, האם הן תהיינה עדיין בחיים - האם אנחנו? האם זה עדיין יהיה קיבוץ?

24.9.46 היום מתחילים לעלות על הגבעה, בידיעת הצבא, הם ממשיכים להתייחס לשטח המחצבה כאזור המשמש לאמוני רוכבי אופנועים ומטווחים. סכנת נפשות. חיליק מציע לנו להזמין את מפקדי הבסיס לארוחה בזמן האמונים. וכך עשינו. הם נבהלו מהירי והודיעו על הפסקת האמונים בשטחנו.

25.9.46 במחצבה שני בורות גדולים. מתכנני הסוכנות קבעו שצריך להשאיר את הבורות ולתכנן את המבנים בהתאם (עדיין אין כלים כבדים להובלת עפר, בידי היהודים). אך ליענקל'ה נחתומי היתה הברקה: "נחפש ביתר מרץ כלי מתאים, נגלח את הגבעה ונמלא את הבורות". הלכנו יחד למנהלי העבודה בסולל-בונה והם אתרו את הכלי המתאים וכך גלחנו את ראש הגבעה והגדלנו את שטח הגבעה וסתמנו את הבורות...

26.9.46 רועים בדואים מהנגב עלו על אדמותינו ע"י הגבעה. מזל שהם משבט התהה, אתם קיימנו קשרים בעבר. הם הבטיחו לחפש מרעה בשדות אחרים...

מוצאי יום-כפור 11 נקודות עולות בנגב. גייסו מספר חברים שלנו. הפעם הפתענו את הבריטים. למרות הכעס, קבל אותנו (חברי ועד הגוש) המושל מק-גי בסבר פנים יפות - שאל: "אולי תתפנו עד שתקבלו רשות לעלות על אדמותיכם?"

12.5.47 שיירה בריטית מסתובבת באדמות, מערבה לתל. מגיעים לתל ויוצא סגן צעיר, האחראי לשיירה ומציע לנו "לעזוב במהרה את המקום, כי הערבים יבואו לשחוט אתכם, וחבל..."

1.10.47 בנוסף לפעילותי בש"י רחובות, מגייס אותי פיניק וזה באופן פורמלי לרכש יחד עם סולימן, איש מקצוע בחדירה למחנות צבא, אנחנו מארגנים רכישות, גניבות. חצר ראשון משמשת תחנת אחסון ראשונית. אליהו ארבל היה לאיש הקשר שלי בקבוצ וכך החזקנו עד לחצי טונה ט.נ.ט. לעיתים אלפי כדורים ונשק אחר חבוי מתחת לערימות קש או חציר.

1.12.47 אני, כרבים אחרים שכמותי, נמצאים באופוריה. לילה ויום משמשים בערבוביה: באו"ם הוחלט על הקמת המדינה ב-29.11.47. התחילו רציחות ופעילויות והרי אתה נסחף.

התחלת אפריל 1948 מושל המחוז הבריטי קלמנטס בא להפרד מאתנו בטרם צאתו את הארץ, מודה על הכנסת האורחים ושיתוף הפעולה שאנו (ועד הגוש) נהגנו בו, מודאג מהידיעות שבידיו שהערבים עומדים להשמיד אותנו, מיעץ לנו לעבוד יותר קרוב לתל-אביב. בידעו את עברנו בראשון, מציע - "אולי תחזרו לראשון עד שהמלחמה תגמר?"

8.2.48 בבוקר מגיעה שיירה צבאית בריטית, נגמשים, תותחים נגררים, משוריינים. קצין צעיר יוצא אלינו, מזדהה כנציג מפקדת הצבא במזרח התיכון הבא להגן עלינו עכשיו. בעתיד מציע לנו להכין תכניות פינוי לתאריך אמצע מאי.

אפריל 1948 כבשנו את מחנה חצור, הצבא לא רוצה או מסוגל לקבלו מאתנו. למזלנו, אנשי מסמיה סגרו את הכביש לידם ולא היתה אפשרות לעקוף את מסמיה אלא דרך מחנה חצור ויוסף אבידר מסר לנו פתק: "קבלנו מקבוצ חצור מחנה צבאי אחד" (אולי בידי אחד החברים פתק זה?)

תחילת אפריל פינק לא ויתר, עלי להמשיך ברכש. האנגלים עומדים לעזוב את הארץ ויש הכרח לרכוש נשק ורכב העומד למכירה ולביזה. בלילות מגיעים הבלקים (אווירונים) עם נשק מצ'כיה ועליך לייצג את הרכש. הצבא מתארגן והפלמ"ח מבקשים ידיעות אמיתיות. זרובבל ארבל, קמ"ן של הפלמ"ח, מסייר איתנו ומבקש דייקנות. בו-זמנית, בערבים אני מבקר בכפרים שעל-ידנו, בתקווה שאוכל לשכנע אותם להשאר, בתנאי שימסרו את נשקם ולא ילינו אנשי מודיעין ערביים. מספר פעמים לקחתי את ירדנה איתי להוכיח לערבים שאינני מפחד. הבטחתי שלום אמיתי לאלו שישמעו לדרישות ההגנה. לימים בודאי ייחקר למה בכל זאת ברחו הערבים.

צבי בר-אמוץ

מכתבים מחצור - יוני 1948

7.06.1948

וידה שלום,

...מצבנו בחצור מזופט. כל זמן שהמצרים קיימים ונמצאים באשדוד, אין כל אפשרות לצאת מהחפירות. הם נוהגים לפי השיטה של מלחמת עצבים -- כל יום כשמתחשק להם הם יורים עלינו מספר פגזים. זה יכול לקרות בבוקר, בצהריים או לפנות ערב. מצב זה מאלץ אותנו להיות דרוכים כל הזמן.

כבר למדנו כיצד להתנהג; קודם, מרחוק שומעים את היריה- חייבים מיד לרוץ ולשכב בתוך תעלה עמוקה, או בבונקר או בתוך העמדה, או במקלט. כעבור מספר שניות משמע היריה שומעים שריקה אימתנית ומיד אחריה ועם ההתפוצצות.

פגזים נפלו במחצבה, על הגבעה והרבה מאחוריה בקרבת סככת המכונות, מחסן החצר והרפת. כל החצר זרועה רסיסים, אבל ההרס לא גדול. (סיפרו שבקבוץ נגבה ההרס גדול מאוד. נמחק הכל מעל פני האדמה).

בחצור נפגעו הרבה צריפים, חדר האוכל, בית הסוכנות,
בית התינוקות ושניים או שלושה בתי מגורים.

רוח החברים טובה. כולנו מחולקים בעמדות. חמישה עד שבעה חברים
בכל עמדה. החיים מתנהלים לפי העמדות. בקרבת העמדה לכל אחד יש
בונקר: בור עמוק 120 עד 150 ס"מ ועליו גג. בתוך הבונקר מבליים
כמעט את כל 24 שעות היממה. בשעות הפוגה נפגשים בעמדה: אוכלים,
שומעים חדשות וסתם מפטפטים. משתדלים גם לעבוד. עובדים בעיקר
בביצורים וחפירות. במידת הצורך ועם "המצב" מאפשר, עובדים גם
במשק: בהשקייה ובהורדת פרי.
בכל עמדה יש מטבח קטן "החבירה" דואגת לאוכל. אוכלים יוצא מן
הכלל טוב - הרבה בשר (בולי ביפ), הרבה סוכר והרבה פירות וירקות.
עד לפני ימים מספר הייתי בעמדות הבננות. כיוון שחלחלו הרבה מים
בתוך העמדה והבונקרים, נטשנו אותה ועברנו לשמור על המחסום. שוב
חפרנו בונקרים ובנינו עמדה בקצה מחנה הקבוץ, על יד המחסום בדרך
אל הקמפ. תפקידנו לשמור על קטע זה ובעיקר לפקח על הבאים ונכנסים
לחצר הקיבוץ.

עבודת החפירה ובנין הבונקרים והעמדה היתה קשה מאוד. עבדנו
מהשכמה עד רדת החשיכה בערב. בלילה אסור להעלות אור. לא נשאר זמן
וכוח לכתוב. לכן לא הגיעו אליכם מכתבים. כעת אנחנו כבר
"מסודרים". שומרים שש שעות רצופות, וארבע שעות מבליים בעבודה.
בעמדה שלנו נמצאים: חיים מ., יוסף נ., לאה צ. ואני. היחסים
בינינו טובים. כל אחד נמצא במקומו המתאים לו.

וידה, כל הזמן מנקרת אותי המחשבה, שמצבכם שם בחולון, הרבה יותר
גרוע בהשוואה למצבנו כאן. אני בטוח שאתן חיות במתיחות הרבה יותר
גדולה. אנחנו התרגלנו - לא מתרגשים יתר על המידה. ואתן...
הצפיה הזו מהבית. ודאי זה הורס לכן את העצבים ומתסכל.

במה אני יכול להרגיע אותך?! כל דבר הרגעה שלי, אני חושש שיראה
בעיניך כקלות ראש וחוסר זהירות.

שלום ולהתראות - מוני

מתוך מכתבים שנכתבו בקיץ ובסתיו של שנת 1948. ימי הטור המצרי
ככביש אשדוד, פינוי הילדים מחצור והמחלקה המגויסת של חצור לעזרת
קיבוץ נגבה. ימים בהם התחוללו הקרבות ההיסטוריים של מלחמת
השחרור בדרום הארץ.

הכפרים הערבים

ערב מלחמת השחרור

הלכו ונהדקו הקשרים עם הכפרים. הסתובבתי באופן חופשי בארבעת הכפרים. רכשנו במשך שנתיים מספר חלקות נוספות ועיבדנו אותן ללא הפרעות מצד הכפריים. עזרתי גם לאנשי באר-טוביה לרכוש קרקעות מהכפרים מסמיה וקסטינה. בשני כפרים אלה היו לי גם סוכנים, שרכשו נשק עבור ההגנה (נשק זה נגנב ממחנה צבאי בריטי שכן).

בהתקרב מועד פינוי הבריטים מהארץ, החלו להופיע בכפרים סוכני הצבא המצרי. במסמיה הופיעו גם קצינים מצריים, שהיו להם קרובים בכפר ודרשו שהכפריים יפנו את בתיהם ל-10-15 ימים וע"י כך יאפשרו התקדמות מהירה של הצבא המצרי. לפי הוראות מטה ה"הגנה" הסתובבתי בלילות בכפרים בנסיון לשדל את התושבים להשאר - בהבטחה שלא יאונה להם רע בתנאי שימסרו את נשקם לכיתות ה"הגנה". עוד ב-12 במאי עשיתי סיבוב אחרון בכפרים, אך ללא הצלחה.

הכפרים יסור וביתני המזרחית נעזבו מיד עם כניסת צה"ל לקמפ לידנו מאחר והם היו בציר תנועת צבאנו דרומה. אנשי יסור צלפו במשך היום על צה"ל המתבסס במחנה. הצבא הגיב והחלה מנוסת הכפריים. הושאר פתח דרומה, ותוך כדי מנוסתם גרפו אנשי יסור איתם את תושבי ביטני המזרחית.

תושבי ברקה וביטני המערבית נשארו עוד מספר ימים ועזבו בלילה לפי הוראת הצבא המצרי, שהתקדם מניצנים צפונה. ברוב המקרים היתה העזיבה - עזיבת בהלה. חלק הטמין כספו במקומות סתר בבתים ובמשך חודשים לאחר גמר המלחמה חזרו בלילות לחפש מטמונים שלהם או של שכניהם.

אנשי הקיבוץ הארצי, שהיו פעילים במיגזר הערבי באותם הימים, האמינו שעם חתימת חוזה שביתת הנשק יחזרו הערבים לבתיהם באזורים שבהם היו יחסים תקינים עם היהודים. לכן התנגדו להריסת הכפרים העזובים. לעומתם, אנשי הקק"ל (ובראש וייץ) עשו מאמצים להריסת הכפרים הנטושים, מתוך חשש שהבתים העזובים ישמשו מוקדים לכנופיות, שיתבססו שם ומהם יצאו לפעולות עוינות.

קרוב לשנתיים שמרנו על הכפרים הריקים. (חברים שלנו - שומרי שדות ואני, בתוקף תפקידי בוועדה הארצית לטיפול בערבים) השתדלנו לשמור על הבתים, אבל באו כנופיות יהודיות שפשטו בכפרים ופירקו כל מה שהיה ניתן לפירוק. בסוף נאלצנו להסכים להריסת הכפרים.

השיבה לחצור

10.11.48

לאלה ובבי היקרים!

ביום זה כדאי לכתוב אליכם מעט ממה שעובר על הקיבוץ. תאריך זה כדאי שתרשמו אותו לפניכם: היום נראו חוזרות המכוניות העמוסות עם מיטות הילדים ומטלטליהם עד למעלה מהגבול האפשרי, ואחריהם אוטובוסים עם אימהות והילדים עלו במעלה הגבעה המרושתת חפירות ובונקרים. אבל על בתי הילדים ובתי השיכון אין להכיר כמעט את אותות המלחמה. הכל תוקן ושופר ושוב נישאת בחצור רינת הילדים ובכים.

שנת תהפוכות היתה זו לנו - העצב והשמחה שוכנים בה בהרמוניה מושלמת במסכת החיים שלנו. וביום כזה שוכחים הכל ושוקעים תוך סיפוק ונחת בעבודת יום יום האפורה. וכמה חברים, בדרך ספונטנית לגמרי, ביטאו זאת: "כמה עוד צריך להספיק במשק, בחברה וחינוך!" (...) שנה תמימה נגזלה מאיתנו לצרכי גיבוש והרחבה (...) ערכים נתרפטו, החברה נדלדלה באותם ששת חודשי הנדודים וחי ה"קסרקטין" של הבחורות. אני "התפללתי" הרבה שרגע של חזרה לחצור ימהר ככל האפשר, אבל, בכל זאת, לא חשבתי שכל כך מהר "תתקבל" תפילתי - כמובן ע"י צבא ההגנה לישראל - וממש איני יודעת כיצד לבטא את הרגשותיי שהנה, בכל זאת, זכיתי לאותו יום, באופן אישי לראות בזה במו עיניי.

רחל סלע

קטעיט מתוך מכתב "תל-הרוחות",
מכתבים מן הבית, ערך אפרים הררי

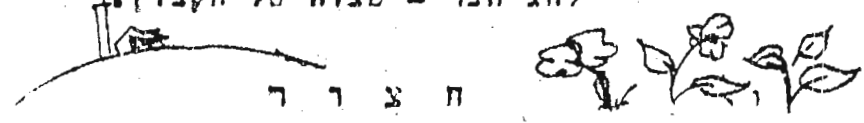

ל ס ש ח

רבות היצירות שיצרת, אך זו האחרונה עולה על כולן.

ברכות לבביות לאם ולבכור
מאת
חובביך וחובבי יצירותיך.

והרי לפני הקוראים יצירתו ה"לפני" - אחרונה שכתבת
לחג הבר - מצוח טל הקבוץ.

ח צ ר ר
סילים לצבי אטקין סנטינה לסטה אברוטוביץ

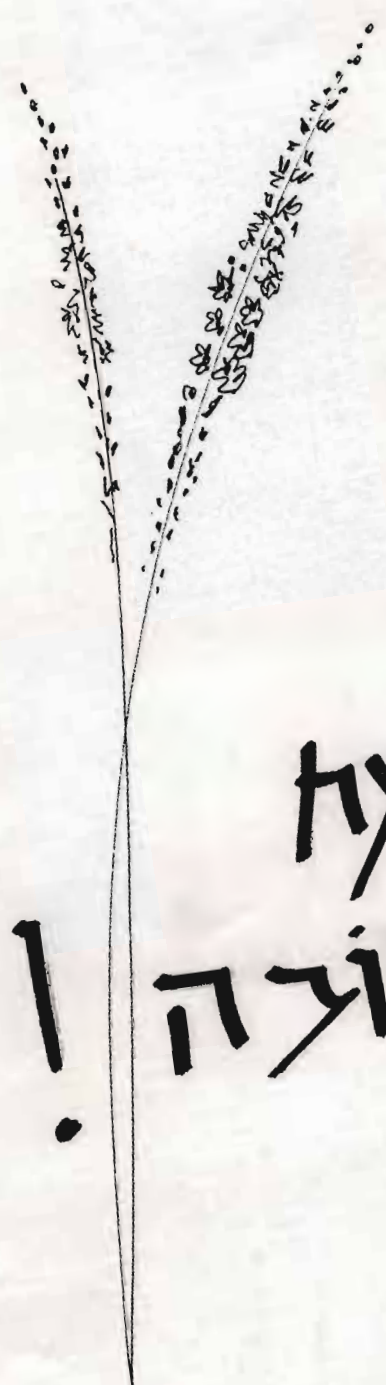
מיני יום קבוץ קובץ בו
מדחמר דחפור
תל גורד, סוסר סוסץ כח
ססו עתה ח צ ר ר

וסגדל זקוף גבוה
לסרחב מטקיף
טצמה לגן אלוה
את ח צ ר ר יקיקים

על מטסה בארץ סלסת
סזדקר לו תל
תוסביו ברזל ועסת
ומטקו כרמל.

זה התל חסוף מתוח
אין בו עץ או צל
כך קראו לו תל הרנח
טרים בא גואל

1950

חג שמחה
ושנה טובה!